

300 dies de govern de Santos:

Les bones paraules no frenen la violació dels drets humans a Colòmbia

En contrast amb l'administració anterior, el nou govern va iniciar el seu mandat amb un discurs més obert davant de la situació de drets humans al país, i va disminuir les expressions públiques d'estigmatització cap a l'oposició en general i les organitzacions defensores de drets humans en particular. Aquesta nova estratègia s'ha denominat el "desarmament de la paraula".

Tanmateix, aquests canvis en el discurs públic del govern no s'han traduït fins al moment ni en una millor situació de drets humans ni una disminució dels alts índexs d'impunitat davant de les violacions ja ocorregudes. Al contrari, després de 300 dies de govern, la situació dels drets humans a Colòmbia continua sent molt greu i preocupant, tal com afirmen organismes com l'Oficina de l'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans a Colòmbia (OACNUDH) o Amnistia Internacional.

Per recolzar aquesta afirmació, es resumeixen a continuació algunes de les violacions més greus als drets humans comeses des del 7 d'agost 2010, dia en què el president Juan Manuel Santos va prendre possessió del càrrec.

- Des de juliol de 2010 fins a abril de 2011 s'ha registrat **206 agressions individuals contra defensors i defensores**, de les quals 34 han estat assassinats. En el mateix període, 127 organitzacions socials o de drets humans van ser víctimes d'algun tipus d'agressió que va posar en risc la vida i integritat dels seus membres i va obstaculitzar la tasca legítima i legal de defensa dels drets humans ¹.
- Quant al procés de restitució de terres, durant aquest període **han estat assassinats 15 líders que estaven reclamant els seus drets** en poblacions del Nord de Santander, Antioquia, Valle, Cauca, Nariño, Arauca i Tolima². Davant d'aquests fets sorgeix la pregunta sobre com serà possible aplicar la futura llei de víctimes i restitució de terres quan no es pot garantir la vida de les persones que retornen a les seves terres.
- El drama del **desplaçament forçat** a Colòmbia assoleix xifres exorbitants independentment de la font que s'utilitzi (des de **3.486.305 a 4.915.579 persones** en situació de desplaçament forçat)³. I aquest drama continua, només en el primer trimestre de l'any s'han registrat a Acció Social 36.000 persones víctimes del desplaçament forçat i per a més tragèdia s'ha de tenir en compte l'alt grau de subregistre que ja va dictaminar la Cort Constitucional sobre aquest tema.
- La situació de les víctimes de desaparició forçada és tan greu que ni tan sols a dia d'avui es té un xifra unificada sobre l'abast real d'aquest crim. Actualment⁴, figuren més de 57.200 persones desaparegudes en el Registre Nacional de Desapareguts, mentre que la Fiscalia coneixeria més de **26.500 casos de presumptes desaparicions forçades**. D'aquests casos, 1.130 es van produir en els últims 3 anys⁵, és a dir, un cas cada dia. A més, segons l'OACNUDH, no hi ha hagut progressos en l'aplicació de les recomanacions de Nacions Unides per part del Ministeri de Defensa i de l'Exèrcit per identificar les persones desaparegudes i col·laborar amb la justícia.
- **Les execucions extrajudicials** comeses per la força pública no han cessat durant aquest període del nou govern i s'han documentat **29 de nous casos**⁶. Pel que fa a la investigació d'aquests, és preocupant el retrocés significatiu en 2010 de la col·laboració de la Justícia Penal Militar amb la justícia ordinària en el trasllat de casos de "morts en combat" amb signes de violacions dels drets humans⁷.

1 Campaña: "Por el derecho defender los derechos humanos en Colombia. Informe 2010 y primeros 90 días de gobierno de Santos".

2 <http://m.elespectador.com/impreso/politica/articulo-260651-victimas-de-restitucion>

3 Dades d'Acció Social i CODHES 2010.

4 Intervenció del Representant de l'OACNUDH, doctor Christian Salazar Volkmann, al seminari "Herramientas para la protección y defensa del derecho a la verdad de las víctimas de desaparición forzada en el ámbito jurídico nacional e internacional".

5 "Rompiendo el Silencio" de la U.S. Office on Colombia i el Grupo de Trabajo sobre Asuntos Latinoamericanos.

6 Mesa de Trabajo de Ejecuciones Extrajudiciales de la Coordinación Colombia-Europa-Estados Unidos

7 Informe anual de l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans 2010

- Malgrat les pressions internacionals per eradicar la **violència sindical**, al mig de les negociacions dels TLC, i les contínues recomanacions d'institucions internacionals com la OIT i el PNUD, el panorama al país continua sent crític. Des de la possessió de Santos fins al mes de maig del 2011 hi ha hagut **24 assassinats contra sindicalistes** i s'han **produït 233 agressions** de les quals 32, han estat contra dones. Durant el 2010 el 30% de les víctimes d'homicidi van ser dirigents sindicals, i una tercera part d'aquests es tracta de casos en els quals els presumptes responsables són grups paramilitars. Finalment aquell mateix any es van registrar almenys 177 violacions a la vida, la llibertat i integritat de les dones sindicalistes, això és, una tercera part de la violència total. La CUT interpreta aquest increment en les agressions a sindicalistes com un greu símptoma de reorganització dels grups paramilitars i el seu ressorgiment, en la figura de les anomenades *bandes criminals*⁸. No podem oblidar que Colòmbia ha patit la violència antisindical més greu al món; des de 1986 fins als nostres dies, 2.861 sindicalistes han estat assassinats, s'han comès més de 11.000 fets de violència contra sindicalistes i amb una impunitat de prop del 90%, situació que ha contribuït que el país visqui una situació laboral i sindical extremadament greu.
- La **violència contra les dones** continua sent un tema secundari en les polítiques públiques del país amb uns índexs d'impunitat inacceptables. Segons la primera enquesta de prevalença de la violència sexual en el marc del conflicte armat en Colòmbia⁹, durant els anys 2001-2009, **489.687 dones van ser víctimes directes de violència sexual**. Un dels casos més dramàtics de violència sexual va succeir a Arauca l'octubre 2010 quan es va atribuir a un membre de l'Exèrcit la violació de 2 nenes i posterior assassinat d'una d'elles al costat dels seus germans. Ni l'Exèrcit ni la Fiscalia no van reaccionar immediatament davant de les denúncies, la qual cosa posa de manifest no només la negligent conducta sinó falles estructurals en les dues institucions¹⁰. La jutgessa que portava el cas va ser assassinada el passat mes de març.
- El govern continua sense complir amb el seu mandat constitucional respecte a la consulta prèvia dels pobles indígenes i comunitats afrocolombianes quan es tracta de projectes a realitzar-se als seus territoris col·lectius¹¹. Per a l'Organización Nacional Indígena de Colombia (ONIC), la manca de compliment d'aquest dret és un factor que contribueix al risc d'extinció de més de la meitat dels pobles indígenes del país. Només al 2010, **122 indígenes van ser assassinats**¹².
- Durant aquest període s'ha fet cada vegada més evident que les mal denominades *Bacrim* (bandes criminals) estan formades per molts dels mateixos paramilitars que suposadament es van desmobilitzar en l'aplicació de la Llei 975 o que ni tan sols no van entrar en el procés. Segons els últims informes¹³, existeixen aproximadament **7.000 homes armats distribuïts en 360 municipis de 32 departaments** del país provocant un augment exponencial de les seves accions armades. És important assenyalar que aquests grups, que el govern vol mostrar com delinqüents comuns i xarxes del narcotràfic, estan formats almenys en un cinquanta per cent, per comandaments mitjos i importants caps paramilitars que mai no es van desmobilitzar, i que continuen tenint vincles amb el poder polític i la força pública. Prova d'aquests vincles són els 350 militars retirats per l'Exèrcit per presumpta connivència amb aquests grups, els 888 policies investigats per presumptes nexes o les més de 1.300 denúncies contra jutges i fiscals per presumptes decisions a favor d'aquests grups¹⁴. Davant de les pròximes eleccions l'octubre, la Comissió de Seguiment Electoral va advertir que ja s'han identificat algunes zones on es podrien presentar irregularitats¹⁵.
- La **impunitat** de les violacions als drets humans és inacceptable i són necessaris esforços reals per part de l'Estat Colombià per combatre-la. A manera d'exemple, dels més de 50.000 suposats desmobilitzats en el procés de la Llei 975, tan sol existeix una condemna en ferm realitzada per la Cort Suprema de Justícia. El panorama de les investigacions judicials de casos d'execucions

8 Central Unitaria de Trabajadores de Colombia- CUT “Acuerdo Obama Santos 5 de mayo de 2010” i “Informe nacional de coyuntura laboral y sindical 2010-2011” de l'Escuela Nacional Sindical-ENS

9 Campaña: Violación y otras violencias: saquen mi cuerpo de la guerra. Oxfam Internacional.

10 Informe anual de l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans 2010

11 <http://www.elespectador.com/impreso/politica/articulo-266920-consulta-de-minorias>

12 Informe elaborat per l'Organización Nacional Indígena de Colombia del 2010.

13 V Informe sobre narcoparamilitares en 2010. Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz.

14 <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-8936501>

15 <http://m.elespectador.com/impreso/politica/articulo-272171-fraude-latente-elecciones>

extrajudicials és preocupant per l'estat actual dels processos i els pocs resultats en relació al nombre total de casos reportats fins a l'actualitat. A això s'afegeix el retrocés significatiu al 2010 de la col·laboració de la Justícia Penal Militar amb la Justícia Ordinària, el venciment de termes, l'existència de casos de Militars condemnats per greus infraccions al DIH que encara continuen en servei, i l'absència de mesures per protegir familiars de víctimes, testimonis, fiscals i jutges¹⁶. Pel que fa a la impunitat en els casos de violència sexual, en el marc del procés de la Llei 975 de 2005 de Justícia i Pau, els paramilitars han confessat un total de 70.780 delictes, d'aquests, només 69 fan referència a violència sexual i a data d'avui, no hi ha cap sentència condemnatòria per aquest crim.

Davant de la gravetat d'aquests fets, queda demostrat que, a més de paraules, són necessaris fets concrets i veritable voluntat política per avançar en la seva eradicació. Per tant, les organitzacions signants sol·liciten a la Comunitat Internacional, i concretament al Govern Espanyol, que pressioni l'Estat Colombià perquè **garanteixi de manera íntegra i efectiva el compliment dels drets humans**, amb èmfasi en els drets de les víctimes i la lluita contra la impunitat. Així mateix, que s'impulsi **una veritable política de pau** com a aportació fonamental a una futura sortida negociada al conflicte armat a Colòmbia.

Organitzacions firmants:

Estat Espanyol:

Organitzacions Socials de la “Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia”: *Associació Catalana per la Pau, Col·lectiu Maloka, Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, Cooperació, Entrepobles, Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, Federació Catalana d'ONG per la Pau, Fundació Pau i Solidaritat -CCOO, Fundació Pagesos Solidaris, Fundació per la Pau, Intermón – Oxfam, Internacional Peace Observatory, Justícia i Pau, Lliga dels Drets dels Pobles, Moviment per la Pau, Sindicalistes Solidaris- UGT, Solidara – Intersindical-CSC. Plataforma Justícia por Colombia: Comisión Española de Ayuda al Refugiado, Comité de Solidaridad Madrid Oscar Romero, Instituto de Estudios Políticos para América Latina y África-IEPALA, Munduba, Organización de Solidaridad con los Pueblos de Asia, Africa y América Latina-OSPAAAL, Paz con Dignidad, Fundación Madrid Paz y Solidaridad de CCOO. Plataforma por la Paz y los Derechos Humanos en Colombia (Estat espanyol): *integrada per la Coordinación Valenciana de Solidaridad con Colombia-CEAR-PV, CEDSALA, CEPS, Colectivo Sur-Cacarica, Entreiguales-Valencia, Intersindical Valenciana-, Coordinadora Catalana por la Paz y los Derechos Humanos en Colombia, Justicia por Colombia, Kolektiba Colombia, Mesa de Apoyo a la Defensa de los Derechos Humanos de las Mujeres y la Paz en Colombia, Plataforma Andaluza de Solidaridad con Colombia, Plataforma Asturiana por la Paz y los Derechos Humanos en Colombia, Red Canaria por los Derechos Humanos en Colombia. Izquierda Unida, Partido Comunista de España, Asociación Española para el Derecho Internacional de los Derechos Humanos, Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres, Xarxa de Consum Solidari, Setem Catalunya, Asociación de Técnicos Especialistas en Investigación y Estudios sobre la realidad Latinoamericana(Atelier), Plataforma de Solidaridad con Chiapas y Guatemala de Madrid, Soldepaz Pachakuti, Confederación Sindical de Comisiones Obreras, Unión de Juventudes Comunistas de España, Asociación Malagueña Josefa Camejo de apoyo a la Revolución Bolivariana, Izquierda Anticapitalista de Madrid, Ecologistas en Acción, Colectivo de Solidaridad por la Justicia y Dignidad de los Pueblos, COLICHE, Plataforma Bolivariana de Solidaridad con Venezuela de Madrid, Fundación Hijos del Maíz, Comité Oscar Romero de Vigo, Iniciativas de Cooperación Internacional para el Desarrollo – ICID, Justícia i Pau de Barcelona, Consejo Español por la Paz y la Solidaridad CEDESPAZ, STOP IMPUNIDAD, Coordinadora Estatal de Solidaridad con Cuba-Madrid, Movimiento de Víctimas de Crímenes de Estado-MOVICE capítulo España.**

Europa:

Oficina Internacional de Derechos Humanos Acción Colombia-OIDHACO, Foro de mujeres y desarrollo – Noruega-FOKUS, kolko e.V DDHH por Colombia – Alemania, Pan para el Mundo (Brot für die Welt) – Alemania, Grupo de Trabajo Suiza Colombia (Arbeitsgruppe Schweiz Kolumbien) – Suiza, Coordinación suiza de ONGs por Colombia – Suiza, Cordaid – Holanda, Mensen met een Missie- Holanda, DKA Austria, Rete italiana Colombia Vive! - Italia.